

ni doma in mi je naročila, naj pridem popoldne ob treh. Sliko sem pustil tam.

2.) Opoldne sem zvedel doma — med drugimi brezpomembnimi novicami — da se jutri poroči Zinka L.:ova z bančnim uradnikom K.

3.) Popoldne ob treh sem zopet pozvonil pri L.:ovih. Sam ne vem, zakaj in čemu. Služkinja mi je povedala, da je morala gospodična po nujnih opravkih z doma, a mi je izročila njeno pismo.

4.) Vsebina pisma:

Cenjeni gospod Samonikel!

Lepo se Vam zahvaljujem za Vaš poročni dar. Škoda, da so pretemne vrtnice v nesoglasju s svežostjo, ki veje iz slike. Mislim, da so temu vzrok barvila, ki so gotovo na platno izpremenila svoje bôje. Sicer pa tudi naslova ne razumem. Kajne, marsikak dogodek nam je nerazumljiv; usojeno je pač.

Oprostite moji naglici, pa saj veste —!

Iskren pozdrav!

Zinka L.:ova.

5.) Da more biti človek tako neumen, da je umetnik!

Mesec dni kesneje je Samonikel sedel v uredništvu nekega dnevnika, mrk, redkobeseden, samotarski.

V svojo beležnico je še pripisal:

6.) Da more biti človek tako nesrečen, da ni več umetnik! —

Književna poročila.

Sič Albert: Narodni okraski na pirhah in kožuhih. Ljubljana, 1922. Založila drž. zaloga šolskih knjig in učil v Ljubljani. 8 str. + 41 barvastih tabel velikega formata. 75 Din, na boljšem papirju 100 Din.

Publikacija je na našem knjižnem trgu nekaj povsem novega in na vso moč razveseljivega. Z veseljem odpreš veliko mapo in z užitkom pregleduješ barvaste liste, ki ti kažejo vso pestro mnogobrojnost naših pirhov in nenavadno ornamentiko naših — starih — kožuhov. Sič je s tem lepo nadaljeval svoje dosedanje publikacije, ki se gibljejo na narodnopisnem polju: skromno brošurico o naših narodnih nošah in obsežno publikacijo o naših narodnih vezeninah.

Prvi del publikacije obsega na osmih straneh podroben opis obeh tehnik in nekaj njih zgodovine. Priobčen je v slovenščini, srbohrvaščini in francoščini. Dodane so tudi potrebne slike. Med naslednjimi tablami jih kaže prvih deset najrazličnejše oblike naših pirhov, sledečih 31 pa okraske na starih kožuhih, oboje v originalnih barvah. Vsa knjiga vpliva neizmerno simpatično tudi zaradi tega, ker trudoljubni profesor v nji samo podaja sistematično urejene rezultate svojih dolgoletnih narodopisnih študij, ne da bi kje silil s kakim vsiljivim razlaganjem in dociranjem v ospredje. Za take stvari še ni čas. Bodimo hvaležni, da smo dobili v priročni obliki in krasni opremi v roke blago, bi bo še dolgo in dolgo dajalo gradiva in pobude našim znanstvenikom in umetnikom.

V prvi vrsti bodo Siču hvaležni pač narodopisci. Oni lahko tudi izrečejo sodbo o izvoru, bistvu in umetniškem značaju naše narodne dekorativne umetnosti. Taka sodba je mogoča le na podlagi obsežnega primerjalnega materiala; znanstvenik, ki ima ali v originalih ali v lepih reprodukcijah pred seboj dovolj pirhov, ki se slikajo pri drugih narodih — predvsem pri naših sosedih — bo šele lahko podal zanesljivo sodbo o dekorativni samostojnosti naših žen in deklet. Zato ni prav nobenega dvoma, da bodo znanstveniki po tujih muzejih to našo publikacijo z veseljem pozdravili. Vsak arheolog in zgodovinar umetnosti bo z zanimanjem ogledoval Koželjevo vinjeto na 3. strani uvoda (Slika 1. Igra s pirhi), ki se zdi posneta po kaki stenski sliki iz Pompejev in ki bo narodopiscem nov dokaz, kako mednarodne so prav za prav otroške igre in igrice. Da je na posebni tabli kot «moderno» blago pokazal tudi škofjeloške nunske pirhe, za to mu bo enako hvaležen narodopisec kakor tudi vsak oni, ki iz te publikacije pričakuje pobude za našo novo narodno umetnost. Ti škofjeloški pirhi so edini slučaj, v katerem je Sič zapustil — toda zelo diskretno! — rezervo znanstvenika narodopisca. To je pedagoško nenavadno učinkoviti «Gegenbeispiel», ki je v nemški umetni obrti storil toliko dobrega.

Umevno je, da bo veselje nad temi narodnimi ornamentami naše šivilje in vezilje pripravilo do tega, da jih bodo izkušale na novo uporabiti. Pri tem pa se ne sme pozabiti, da so ti narodni ornamenta motivirani po svoji legi na originalu in da torej ni mogoče ornamenta, ki je komponiran za kot, kratkomalo prestaviti v sredino prta, in da je ornament, ki flankira precep na hrbtu starega kožuha, kratkomalo prenesen v kot kakšnega dekorativnega miznega prta, v resnici samo napačno porabljen citat. Enaka je z barvami; zanje, kakor za posebno tektoniko ornamenta treba šolanega očesa. Bodimo veseli, da smo sedaj dobili tako obširno in lepo delo, ki bo dalo našim šiviljam in veziljam dovolj prilike, da svoje oko izšolajo. Prvi poizkusi so vedno spojeni z zmotami in tipanjem; vendar pa lahko upamo, da se bo tudi v tej fazi naše narodne umetnosti, ko se izkuša oploditi in oživiti z muzealnimi sredstvi, v enaki meri uveljavil oni fini umetniški čut naših Slovencev, ki je ustvaril dela naše stare narodne umetnosti.

*

Ravno v zadnjem trenutku, preden gredo te vrstice v stroj, še lahko za enkrat na kratko opozorim na novo Sičevo publikacijo, katere 1. zvezek je ravno kar izšel. «Narodni okraski na orodju in pohištvu» so na 16 tablah izšli v enakem formatu v istem založništvu; v vsakem oziru so vreden vrstnik zgoraj ocenjeni publikaciji, v mnogočem jo celo prekašajo. Sedaj vsaj vidimo, kakšna je ona «škrinja pisana, vsa z rožami porisana», ki smo jo doslej poznali samo iz literature. Naši učenjaki bodo na teh predlogah umno izločili vse ono, kar je nastalo pod vplivom nemškega slikarstva na steklo, holandskih cvetličnih vencev, ki obkrožajo razne stare madone po naših kmetijskih domovih in iz baroka — ki je, kakor se zdi, zadnja umetniška struja, ki je oplodila našo narodno umetnost — pa jim bo ostalo še mnogo, mnogo za gledanje, razmišljanje in uživanje. Želeti bi bilo samo, da bi se pri posameznih predmetih označila tudi provenienca in povedalo, kje se danes nahajajo; to bi bil dober in lep prispevek k zgodovini in topografiji naše narodne umetnosti.

Na posameznih predmetih čitamo letnice 1794, 1820, 1832, 1847, 1863 in se v današnji vseskozi razviti in razbiti dobi izkušamo živeti v one dobre, stare, lepe čase, ki jih sicer ne pomnimo, ki pa so nam v zgodovinskih distanci nekak ideal skladnosti in uravnovešenosti.

J. A. G.